

Pataky Adrienn

## ELKÁRHOZOTT NAGYPAPA AZ UNOKAPOKOLBAN

*Petri hatása a kortárs lírára*

„Nem tudok úgy elmenni pince mellett,  
hogy ne juss eszembe”

Nádasdy Ádám

Petri György már a rendszerváltás előtt kultikus figura, szamizdat felolvasásai telt házasak, hatással van az olvasóra és a mindenkori kortárs lírára. Munkásságáról ma is születnek esszék, tanulmányok, s az utóbbi évtizedben felélénkült a recepciója.<sup>1</sup> Az évfordulók mindig továbbgondolásra késztetnek (halálának 10. évfordulója: 2010, születésének 70. évfordulója: 2013, születésének 75. évfordulója: 2018), az idei év (Petri György halálának 20. évfordulója) az Alföld folyóirat Petri-blokkjával indult, s valószínűleg jó néhány további lap, műhely fókuszába emeli őt 2020-ban. S nemcsak az évfordulók, hanem egy új korpusz is alkalmat nyújt a friss értelmezéseknek: a versek tetemes része, amely évtizedekig kéziratban lappangott, nemrég publikálásra került. 2018-ban Várady Szabolcs szerkesztésében megjelent a versek többtucatnyi, eddig ismeretlen szöveggel bővített változata, az *Összegyűjtött versek*.<sup>2</sup> Néhány újabb – abban sem közölt – vers is napvilágot látott azóta,<sup>3</sup> s tudomásunk van további kiadatlan szövegek létéről is.<sup>4</sup> Petri szakmai recepciója (irodalomtörténeti szerepe, kánonbeli helye), illetve nem szakmai utóélete (vélemények olvasói, barátai körében) nem függetleníthető ennek az írásnak a tárgyától (hogyan hatott a kortárs lírára), már csak azért sem, mert a szerepek sokszor összefonódnak (például: a kortárs versek szerzője maga is irodalomtörténész, esztéta vagy személyesen ismerte

1 A nagyobb, összefoglaló munkák: Keresztury Tibor (*Petri György*, 2015) és Horváth Kornélia (*Petri György költészete verselméleti és líratörténeti megközelítésben*, 2017) könyvei, mindkettő korábbi munka továbbbontása. Ezeken túl Fodor Géza kismonográfiája (*Petri György költészete*, 1991) és Szabó Gábor könyve [*Vagyok, mit érdekelne*] (*szeljegyzetek Petrihez*), 2013] említhető meg.

2 PETRI György, *Összegyűjtött versek*, szerk. VÁRADY Szabolcs, Magvető, Budapest, 2018.

3 Lásd PATAKY Adrienn, *Szonettek egy posztnyugatos lírából. Petri György hagyatéka* [Narkisszosz, Szonett, „Úzött és hajszott vagyok, mint a vad”], *Irodalomtörténet* 2018/4., 381–401, továbbá PERL [Petri] *György versei: Súlytalan élet; Hódság 1943; Ovidius balála; Hideg ősz* és VÁRADY Szabolcs, *Perl György versei mellé*, *Alföld* 2020/1., 40–48.

4 Például Kiss Ferenc számottevő gyűjteményében.

Petrit, barátja volt, szerkesztette a verseit stb.), s a hatás sem csak egyirányú. Talán Várady Szabolcsnál érnek össze leginkább ezek a szálak. Bárhonnan is közelítünk, igaznak bizonyul a közhely, amit sokan már-már ironikusan emlegetnek, miszerint a kortárs magyar líra Petri köpönyegéből bújt elő, vagy legalábbis a neve „ritkán hiányzik azon lírikusok névsorából, akiknek hatását jó ideje újra és újra felismerni vélik a mindenkori ún. fiatal költők nyelvében”.<sup>5</sup>

Petri halála után az első hét év az összegzése volt, megjelent a Petri-összes négy kötetben: az első három könyv műfaj szerint csoportosít, ám a negyedik afféle appendixként vegyesen tartalmaz utóbb előkerült szövegeket, fragmentumokat. Károlyi Csaba ez utóbbiról írt kritikájával (*A Petri-mítosz vége*) olyan vitát generált,<sup>6</sup> amelynek homlokterében az állt: Petri „süllyed-e”, avagy sem. Az első reagálók között költők is voltak, például Kabai Csaba, akinek a konklúziója: Károlyi „provokatív írása megerősítette bennem (és szerintem sokakban még) azt az érzést, hogy Petri költészete megkerülhetetlen, ha a XX. század második felének magyar lírájáról gondolkodunk”.<sup>7</sup> Ezt bizonyítja a Puskin utca (az ELTE BTK HÖK 2007 és 2009 közötti művészeti folyóirata) 2009-es száma is egy Petri-blokk közreadásával. (A lap szerkesztői Deres Kornélia, Krusovszky Dénes, Szabó Marcell és Urfi Péter voltak.) A lapszám a kortárs versek mellett interjúkat és elemzéseket, esszéket is közölt, az „utóbbi idők legnépszerűbb fejtörője (Tényleg süllyed-e a Petri-líra?) itt is sokszor szóba kerül”.<sup>8</sup> Ebben szerepel Sopotnik Zoltán *Csaka-petri*, illetve Nemes Z. Márió *Az emberábrázolás nehézségei* című verse.

2010-ben az N&N Galéria Alapítvány létrehozta a Petri György-díjat, amelyet minden év decemberében adnak át egy olyan tehetséges, fiatal szerzőnek, akinek még nincs könyve, a díjjal kötetmegjelenés is jár – így került kiadásra például Kemény Lili, Bognár Péter, Balaskó Ákos vagy Fekete Ádám verseskötete.

2011 végén újabb vita alakult ki, miután megjelent Bán Zoltán András és Radnóti Sándor írása *A magyar politikai költészetről* címmel, amelyben Radnóti kijelentette, hogy „[a]z utolsó nagy magyar politikai költő Petri György volt”.<sup>9</sup> Ehhez hozzászólt a kortárs költők közül például Térey János vagy Schein Gábor, utóbbi szerint „az elmúlt évtize-

5 KULCSÁR-SZABÓ Zoltán, *Petri György unokája*, Puskin utca 2009/5–6., 5.

6 KÁROLYI Csaba, *A Petri-mítosz vége*, Élet és Irodalom 2008. január 4., 1. sz., 27.

7 KABAI Csaba, „Szélgjegyzet egy vitához”, Élet és Irodalom 2008. január 18., 3. sz.

8 KRUSOVSZKY Dénes, *A konyhafőnök ajánlata. Szerkesztői előszó*, Puskin utca 2009/5–6., 2.

9 BÁN Zoltán András – RADNÓTI Sándor, *A magyar politikai költészetről. Levélváltás*, Élet és Irodalom 2011. november 18., 46. sz.

dekben Petri György és főleg Orbán Ottó kései költészete fontos kezdeményezéseket tartalmazott arra, hogy politikai líránkban a populizmus modellje mellé, amely unos-untalan aláhanyatlik a verses publicisztikába, odaállíthassunk egy olyan modellt, amely a politikumot egzisztenciális meghatározottságként, a politikai beszédet pedig egzisztenciális felismerésként teszi értelmezhetővé” – írta 2012-ben.<sup>10</sup> Ez a vita – illetve Kemény István *Búcsúlevél* vagy Térey János *Magyar Közöny* című verse tulajdonképpen újabb politikai, közéleti versek megszületésének volt a generátora, s annak az antológiának, amelyet Bárány Tibor szerkesztett (*Édes hazám. Kortárs közéleti versek*, 2012) – és amelyben olvashatók versek Petritől Háy Jánoson át Erdős Viráigig.

2013 decemberében Petri-emlékkonferenciát szerveztünk (*Petri 70*), amelynek során a jelen írásban említett kortárs költők közül sokan kifejezték viszonyulásukat Petrihez, és a társművészetek is teret kaptak (fotó, komolyzene, képzőművészet).<sup>11</sup> Petriről írt Kántor Péter, Nemes Z. Márió, Háy János és Várady Szabolcs. Versek is születtek – amelyek legtöbbször korántsem csak alkalmiként értékelhető darab lett –, itt hangzott el Kőríz Imre *Fater* című verse, Fehér Renátó *Ká-európai ismerős* című hosszúverse vagy Szálinger Balázs *Mi a történelem?* című szonettje.

Kőríz Imre verse (*Fater*) formájával megidézi Petri leghíresebb költeményét, a *Hogy elérjek a napsütötte sávig* címűt, csillagozott jegyzetet is használ – a lapalji kiegészítés, magyarázat tartalmilag is *petris*: „Az kérted, beszéljek a teidről” – olvasható az első sorban (Petrinél: „Hülyeség. Aquamarin szemed neked van.”). A lépcsőn való felbotorkálás az eredeti versben (Petrinél: „zsebre gyűrtem az ötvenest, megtaláltam a zakóm, / és botorkáltam fel a lépcsőn.”) határpont, onnan válik igazán líraivá, már-már patetikussá az egyébként rendkívül profán és alulstilizált, köznyelvi fordulatokat és némi gúnyt tartalmazó vers. A dallamos, lírai rész, vagyis az utolsó sorok így hangoznak: „Hogy elérjek a napsütötte sávig / hol drapp ruhám, fehér ingem világít, / csorba lépcsőkön föl a tisztaságig, / oda, hol szél zúg, fehér tajték sistereg, / komoran feloldoz, közömbösen fenyeget, / émelység lépései, fogyni nem

10 SCHEIN Gábor, *Welcome to Egypt*, Élet és Irodalom 2012. március 2., 9. sz.

11 Petri a társművészetek révén is „fennmaradt”: fotókat készített róla Szilágyi Lenke vagy Halasi István, rajzokat Forgách András, Lóránt Zsuzsa egy Petrit és Mayát ábrázoló páros szobrot is alkotott. Petri közreműködött filmek készítésében, s készült róla is film (például *Portréfilm Petri Györgyről* Balogh Gábor, Dániel Ferenc rendezésében, 1989 vagy Kamondi Zoltán 2001-es portréfilmje, lásd <http://bbsarchiv.hu/hu/film/portrefilm-petri-gyorgyrol-388>). Verseit megzenésítette mások mellett Kurtág György, Jeney Zoltán vagy Melis László.

akaró mínusz-emeletek, / nyári hajnal, kilencszázhatvanegy.” A Kőríz-parafraízis egy részeg férfi cserbenhagyását írja meg nevetségessé váló (ál)patetikussággal, mintha az hommage egyúttal gúnyolódás, meghaladás is volna: „Ott hagytam eldőlvé a földön, kabátban, bár úgy emlékszem, / még meg akart hívni valamire. // De én már botorkáltam fel a lépcsőn, / hogy elérjek a kihalt utcára, a hóesésbe, / ahol az ostorlámpa húslevesárgán gomolygó fénykúpjának csúcán / kinéztem egy-egy pelyhet, / és egészen addig próbáltam szemmel tartani, / amíg ide-oda kavarogva / el nem tűnt a kásás hólében, a többi milliárd között.” A gúny tárgya Petri verszárlata mellett személye: köztudomásúan alkoholista volt, a versben a szülővel egy szintre kerül: „Két emberrel kapcsolatban jut néha eszembe, / hogy mit szólnának bizonyos borokhoz: apám és Petri / [...] tudommal mindketten mennyiségi ivók voltak.” Kőríz Imrénél Petri másutt is felbukkan, például az *Irodalmi atlasz* című versében: „Születi multság lesz Nemesnagyágnesben, / utcai futóverseny Füstmilánban. / A legvirágosabb falu Petrigyörgy.”

Fehér Renátó *Ká-európai ismerős* című szövege – amely később az első verseskötet (*Garázsmentet*, 2014) záródarabja lett – számtalan Petri-parafraízist, utalást tartalmaz, maga a cím is intertextus (*Ká-európai értelmiségi*). Fehér Renátónál egyébként is rendre szerepelnek Petri-allúziók; az újraéledt közéleti-politikai költészetet, illetve a slam kibontakozási lehetőségének megalapozását Fehér (is) Petrihez köti: „A mostanra bizonyosan elkerülhetetlen útelágazáshoz érkezett slam poetry számára is kétségtelenül ő az egyik atyamester forefather, még ha nem is hordott soha kapucnit.”<sup>12</sup>

A *Mi a történelem?* című Szálinger Balázs-sonett a *Megyünk tovább* című Petri-versre utal. Szálinger többször vallott Petriről, s a recepció is több ízben említi őt vele kapcsolatban (nemcsak egy-egy konkrét szöveghely miatt, hanem a közélet és magánélet szétszálazhatatlan egységelve vagy épp alanyisága okán). Például: „Petri György óta senki nem volt olyan hivalkodóan alanyi költő ugyanis, mint Szálinger, nem volt olyan, aki az alanyi költészet hagyományát ennyire elevenné akarta és tudta volna tenni”;<sup>13</sup> „egyértelműen a »Hogy itt szerettünk nőket: hihetetlen« Petrije mutatkozik a *Köztársaságot* író Szálinger legközelebbi

12 FEHÉR Renátó, *Örökhétfők, sörakciók*, Könyvesblog 2015. július 1., [https://konyves.blog.hu/2015/07/16/feher\\_renato\\_orokhetfok\\_sorakciok](https://konyves.blog.hu/2015/07/16/feher_renato_orokhetfok_sorakciok).

13 VÁRI György, *Egy alanyi költő színpada. Szálinger Balázs: M1/M7*, Magyar Narancs 2009. december 17., 51. sz., [https://magyarnarancs.hu/zene2/konyv\\_-\\_egy\\_alanyi\\_kolto\\_szinpada\\_-\\_szalinger\\_balazs\\_m1m7-72849](https://magyarnarancs.hu/zene2/konyv_-_egy_alanyi_kolto_szinpada_-_szalinger_balazs_m1m7-72849)

rokonának”<sup>14</sup> – írja róla épp Fehér. Szálinger nemrég egy prózai szövegben is említi Petrit, a dunaalmási sírja kapcsán, amit benőtt a gaz, pedig „[n]em egy elfeledett alkotóról van szó, sőt. Petrit évente százszor-ezerszer idézik és idézik meg cikkekben, tanulmányokban, beszédekben, szakdolgozatokban, versekben. Elevenen él mint költő és elevenen él mint példa.”<sup>15</sup>

2015-ben a Margó fesztiválon „*A vers vagyok*” – *Kedvencek temetője: Petri György* címmel évfordulós estet tartottak, amelynek célja az volt, hogy a kortárs költőket párbeszédbe léptesse Petri verseivel.<sup>16</sup> Kukorelly Endre és Kemény István mellett megszólaltak fiatal költők is: Simon Márton, Závada Péter, Kemény Lili és Györfi Kata.

2017 óta fut egy zenés előadás Petri verseiből a Radnóti Miklós Színházban, Valcz Péter rendezésében, Pál András és Rozs Tamás közreműködésével (*Kezdhetek folytatódni*). Petri verseiből évek óta estet tart Szűcs Lajos is (*Skizofrén monológ* – József Attila és Petri György), Vallai Péter pedig évtizedekig mondta a verseket – már akkor is, amikor a kultúrpolitika cenzúrázta Petrit, amikor nem közölhette verseit, így Vallai tevékenysége éppúgy szamizdat volt, mint a Beszélő folyóirat vagy Petri szamizdat kötetei. „Petri vastagon a Tiltott kategóriába tartozott. Vallai Péter hosszú évekig vállalta, hogy úgy terjeszti Petri György kiadásra nem engedett műveit, hogy ezzel karrierjét és egzisztenciáját kockáztatta”<sup>17</sup> – olvasható a 2018-as verslemez ajánlójában.

2019-ben *Petri György* címmel verset zajlott a Műpában – Tóth Krisztina válogatásában, a Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatóinak közreműködésével. Szintén ez évben a XXI. század című tévéműsor portréfilmet forgatott Petriről. A PIM-ben kerekasztal-beszélést tartottak Petriről: Csuha István beszélgetett Deczki Saroltával, Károlyi Csabával és Radnóti Sándorral (*Újraolvasva – Petri*). *Petri 75 – Közelítés* címmel megjelent Petri Lukács Ádám könyve apjáról.

2020-ban, ahogy évek óta minden tanévben, idén is Petri műveiből készítettek versadaptációkat a Budapesti Metropolitan Egyetem animáció szakos hallgatói – „[a]z elsődleges célunk ezzel a feladattal, hogy népszerűsítsük a Petri György-életművet, a verseket az animáció adta

14 FEHÉR Renátó, *Őszülő fiúk háborúja* (Szálinger Balázs: Köztársaság), Prae.hu 2012. július 21., <https://www.prae.hu/article/5255-oszulo-fiuk-haboruja/>.

15 SZÁLINGER Balázs, *Az alkotói válság*, Bárka Online 2020. január 20., <http://www.barkaonline.hu/utoer/6700-szalinger-balazs-tarcai>.

16 [https://konyves.blog.hu/2015/07/16/\\_a\\_versek\\_vagyok\\_kedvencek\\_temetoje\\_petri\\_gyorgy](https://konyves.blog.hu/2015/07/16/_a_versek_vagyok_kedvencek_temetoje_petri_gyorgy)

17 VALLAI-PETRI, *Mondogatnivaló. Vallai Péter Petri György verseit mondja*, Gryllus Kft., 2018.

lehetőségekkel közelebb hozzuk mindenkéhez. Azt gondolom, hogy egy gimnazista, lehet, hogy könnyebben vesz elő Petri György-verseket, ha azokkal először animációs film formában találkozik, egy hozzá korban közel álló alkotó feldolgozásában, például egy irodalomórán” – véli az oktató, Csáki László.<sup>18</sup> Ahogy Forgách András író, Petri barátja fogalmaz: „a Petri-jelenség, azaz a Petri-paradigma belopta magát a legfiatalabbak szívébe, és ez tudományosan bizonyítható, például felvételre viszik a Színművészetire, vagy ha megkérdezi huszonevesektől az ember, hallottak-e már Petriről, ezt a verset [Hogy elérjek a napsütötte sávig] idézik, harsány jókedvvel és leplezetlen csodálattal. Ez a vers kultikus lett. És ez jó. És egyáltalán nem véletlen.”<sup>19</sup>

A kultikus, 1989 végén egy bonni klinikán írt vers értelmezhető a „pokolra szállás költeményeként”. Később könyv (*A napsütötte sáv – Petri György emlékezete*) és rövidfilm (*Hogy elérjek a napsütötte sávig*) címadója is lett, majd hamar túlnyúlt Petrin, s mások szövegeiben is felbukkant. Legexplicitebben Petőcz András kötetének címe (*A napsütötte sávban*) utal rá, s egy másik Petőcz-vers, *A labirintus lakója* szintén felidézi a Petri-címet, a szonettciklus közepén egy betoldott sor olvasható: „Nem jutnak el a napsütötte sávig”. Sok más szöveg mellett talán erre is igaz, hogy „Petri jelen van, de kevésbé mint szövegszerű hatás, inkább mint *alak* és *emléma*”.<sup>20</sup> Petri sokak számára legendaként, izgalmas figuraként él tovább, azonban immár többnyire az ideológiai-esztétikai háttér mellőzésével, tulajdonképpen (a politikai, a morális vagy az egzisztenciális kontextust tekintve) reflexió nélkül nyúlnak vissza sokan a soraihoz. Ma már nem a demokratikus ellenzék szócsöve, nem bátor szamizdatos költő, nem a szonett vagy épp a szerelmi költészet megújítója, sokkal inkább „csak egy személy”, dohánnyüsttel és alkohollal, alulstilizált beszédmóddal. Bartók Imre szerint „Petri megmérgezte a kortárs költészetet”, ami „nem Petri hibája, inkább egy szerencsétlen körülményről van szó [...] úgy tettük magunkévá Petrit, hogy nem problematizáltuk sem költészetének egyes elemeit, sem az egész attitűdöt és poétikát. Így folytatódhat sokszor szinte zavartalanul a »kimegyek-a-gangra-és-elszívok-még-egy-

18 *Nézd meg a METU hallgatóinak legújabb versanimációit és könyvelőzeteseit! Filmek Csáki László és Ulrich Gábor óráiról*, Film.hu, 2020.03.31., <https://magyar.film.hu/filmhu/hir/petri-versanimaciok-es-konyvtrailerok-a-metu-hallgatoitol.html>.

19 FORGÁCH András, „*A megvesztegethetetlen link*”. *Petri György: Összegyűjtött versek*, Élet és Irodalom 2019. február 1.

20 NEMES Z. Mária, *Személy és totem. Megjegyzések a Petri-líra aktualitásához*, Holmi 2010/9., 1162.

utolsó-cigit« líra [...] Petri közvetlensége és nyersessége persze felszabadító élmény, de ez egy bonyolult költői program része, amihez sokan reflektálatlanul nyúlnak vissza”.<sup>21</sup>

Kemény István és Tóth Krisztina annak a nemzedéknek a tagjai, akik még találkozhattak Petrivel. Kemény *Esti kérdés P. Gy.-hez* című, nagyszabású verse, amely Petri halálának 15. évfordulójára jelent meg, és legutóbbi, *Nilus* (2018) című verseskötetében szerepel, fontos kérdéseket feszeget: „(Ó de könnyű Petri-verset írni! Pont olyan, mintha gondolkoznék!) [...] a kérdés leginkább az, hogy mért is nem jó nekünk (vagy / maradjak magamnál?), nekem mért nem jó az, hogy Petri volt már. [...] ha / elindulok bármerre, előbb-utóbb szembejön. [...] Átjár a hála, ha belegondolok, hogy mennyi / szemétséget vállalt magára helyettem. Miközben / annyi igazat mondott ki életében, hogy én például / nyugodtan hazudhatnék akár a síríg is: meg se látszana / a makroigazság globális mérlegén”. Tóth Krisztina szintén revelációval emlékezik Petrire: hálaszonettjében: „J. A. szájából érdes volt az élet, / Petri szájából szép volt a pimasz” (*Hála-változat*). A Petri 60. születésnapjára írt *Árnyékszonett*-ben ezt írja: „Aki *hat, van*: húzódnánk árnyékába”. Több intertextus is található e lírai korpuszban Petritől, a legismertebb talán az *Az vagy nekem* című és kezdetű darab. Tóth Krisztina *Dosszié* című versét Osztrólczyk Sarolta hasonlítja Petri a *Hogy elérjek a napsütötte sávig* című verséhez, mert abban a „szüzesség elvesztéséhez társuló fényemlék olyan erős”,<sup>22</sup> hogy a két vers közt ez alapján párhuzam vonható. *A Minotaurusz álma* című versét Szamkó Eszter vetette össze Petri *Labirintusával*.<sup>23</sup>

A Petri utáni generáció, vagyis a mostani „negyven körüliek” sem feledték Petrit. Lanczkor Gábor *Land Art* című verse például Petri-allúzióval zárul: „De én vizes szemek előtt nem látszom.” (Petrinél: „Az én szemem száraz. Nézni akarok vele.”) Peer Krisztián a 42-ben ezt kérdezi: „A szerelmi költészet nehézségeiről? / Petrit ismered? / A negyedik nő vagy, akinek én mutattam meg.” (*Te kezdted*), egy újabb versében pedig a sok Petri-citátumon gúnyolódik, amiközben maga is

21 JÁNOSY Lajos, *Petri megmérgezte a kortárs költészetet. Interjú Bartók Imrével*, Litera.hu 2014. április 17., <https://litera.hu/magazin/interju/bartok-imre-petri-megmergezte-a-kortars-kolteszetet.html>

22 OSZTRÓLCZYK Sarolta, „...emlékidőben, emlék/szem, néz”. *Az emlékezet alakzatai Tóth Krisztina Porhó című kötetében = „...kettős, egymást tükröző világban”. Poétikai transzformációk a késő- és posztmodern magyar lírában*, szerk. BOROS Oszkár – HORVÁTH Kornélia – OSZTRÓLCZYK Sarolta, Gondolat, Budapest, 2015, 198.

23 SZAMKÓ Eszter, *A megértés labirintusai a lírában, Magas-les*, Ropteto.hu, <http://ropteto.hu/magasles/lapszamok/felelos-no-2017/a-megertes-labirintusai-a-liraban.html>

parafrázéál: „Szokványos tavaszi ásásnak indult. / Attila szól, hogy van csemete [...] Beidézek egy Petri-sort, és minden meg van oldva, / rövidre zárva, játékba hozva, termékenyen megkerülve / csak sajnos ültetni kéne egy fát. // Mert az első kifagyott” (*Egyszerű földmunka*). Szabó T. Anna *Zsírpapír* című versét Petrinek ajánlotta; Kabai Lóránt *ha mintha* című versének egyik mottója citátum Petritől; Jónás Tamás így kezdi egy versét: „Petri György voltam. Jámbor és szegény. / Olcsó és rossz borokat ittam én.” (*Para*); Csehy Zoltántól pedig egy egészen friss vers említhető meg, 2020-ból: [*Emlékszem, H. Z. azt mondta, az nem lehet*]. *Hommage à Petri György* – s ezek az életművek a felsorolt példákon kívül több ízben is érintkeznek Petrivel.

A nyolcvanas években vagy azután született szerzők számára már csak történelemként, múltként vált hozzáférhetővé Petri, számukra „szövegeinek olvasása egy történeti-poétikai »távolság« legyőzését követeli meg”,<sup>24</sup> nehéz vele kapcsolatot teremteni – erről írt Nemes Z. Márió 2010-ben, később viszont átértékelte Petrit és a hozzá fűződő viszonyát, s a *Petrit olvasni nem kell, féljetelek* című szövege (amely elhangzott a 2013-as Petri-konferencián) konklúziója ez lett: „Azt hittem, nem kell már Petrit olvasnom, de – lassan és eleinte észrevétlenül – elkezdtem félni, mert rájöttem, hogy a történelem már velem is elkezdett csinálni valamit. [...] vissza kell fordulnom Petrihez, hogy minél pontosabban érthessem meg a művészet és a szabadságdeficit régi-új összefüggéseit.”<sup>25</sup> A Puskin utca már említett, 2009-es számában jelent meg Nemes Z. *Az emberábrázolás nehézségei* című verse (*A szerelemi költészet nehézségeiről* című verset idézi meg), amely ekképp kezdődik: „Van petrijük, és hordtak szenet is, / de hűtőben laknak, mert ott hideg van. / Ebből a sávból kimaradt a vaj, csak azért, hogy jobban fájjon” – olvasható a nyitóversszakban, a *Bauxit* című, 2012-es kötetében. De tulajdonképpen az első, *Alkalmi magyarázatok a húsról* (2006) kötet címe is visszavezethető Petrihez (*Magyarázatok M. számára*). Némely kritika Petrit előképként említi, Pál Dániel Levente például ekképp írt róla, iróniával: „Petri Gy.-t minden második kritikájában megemlíti egy tisztességes kritikus, súlyozva az ifjú verselőt: köpenyéből-e bújt ki?, vagy megint bebizonyította, hogy van élet (úgy általában) Petri Gy.-n túl. Ezek nagyon fontos kérdések, nehéz elszakadni.”<sup>26</sup>

24 NEMES Z. Márió, *Személy és totem. Megjegyzések a Petri-líra aktualitásához*, Holmi 2010/9., 1158.

25 NEMES Z. Márió, *Petrit olvasni nem kell, féljetelek* (Petri 70 konferencia).

26 PÁL Dániel Levente, *Húsbá töltött költő* (Nemes Z. Márió: Alkalmi magyarázatok a húsról), Prae.hu 2007. április 13., <https://www.prae.hu/article/582-husba-toltott-kolto/>.

A legnagyobb elismerés egy költő számára mégiscsak az utána következő nemzedéknél, a fiatalok lírájában kimutatható hatás, még akkor is, ha az negatív. „Petri felől alighanem nagyon pontosan látható és felmérhető, hogy mi történt a magyar nyelvvel”<sup>27</sup> – véli Schein Gábor. Erdős Virág például arról vallott – a már említett *Kedvencek temetője* rendezvényen 2015-ben –, hogy nem szereti Petri verseit, de vállalva a felkérést, *petri penzum* címmel írt egy rövid verset, tele Petri-intertextusokkal, hozzá kötődő kifejezésekkel (például *napsütötte sáv, fehéring, margarin* stb.). Később egyébként a *Tűz, tűz, avagy én és a kánon* című szövegének – kulcsmondata: „mit bánom, / hogy befogad vagy / kitaszít az a kibaszott kánon” – számos intertextusa közül az egyik Petri-utalás: „jöttem-mentem föl-alá a / napsütötte sávban”, de felüti a fejét néhány Petri-sor másutt is e korpuszban, illetve az Erdős-féle közéleti-politikai líra mint műfaj is visszavezethető Petrihez. Szintén a 2015-ös rendezvényre készült és ott hangozott el Kukorelly Endre *Így ment le* című verse, Kemény István *Esti kérdése*, Závada Péter verse (*Minimum hat*) és Csider István Zoltán *Ismeretlen kelet-európai költő-táncos verse 2015-ből* című szövege – a *napsütötte sáv* és az *örökhétfő* mellett a legnépszerűbb utalás a *keleteurópaiság/ká-európaiság* (*Ismeretlen kelet-európai költő verse 1955-ből*). Néhány évvel korábban arra a kérdésre, hogy melyik az öt legfontosabb vers az életében, Závada elsőként Petri *Hogy elérjek a napsütötte sávig* című versét jelölte meg, „a gyönyörű kiszolgáltatottsága és őszintesége miatt”,<sup>28</sup> s inspirálta is Petri (lásd például a *Csak addig* című verset), még az Akkezdet Phiai együttesének *Zenebuddhizmus* című számában is szerepel egy Petri-intertextus, az *Apokrif*ből: „József nem tud elaludni, / keres valami piát”. Csider István Zoltán is írt már korábban Petrire reflektáló verset, a *Darabos séta* mind tartalmával, mind formájával Petrit idézi, alcíme: *Petrivalcer*.

A *Kedvencek temetőjére* a legfiatalabbak közül Györfi Katát (*Mielőtt lezártátok* címmel írt) és Kemény Lilit kérték fel (*Petriék temetése* címmel írt), mindkét szerző a túllépésről, a hagyomány tiszteletben tartásáról, de annak temetéséről írt, előbbi líraibb, utóbbi ironikusabb hangnemben: „[...] Kihaltak. A szerzők halottak. Nem kell többet

27 JÁNOSY Lajos, „Túl sok munka nincs elvégzve”. Interjú Schein Gáborral, Litera.hu 2009. június 21., <https://litera.hu/magazin/interju/schein-gabor-tul-sok-munka-nincs-elvezve.html>.

28 VALUSKA László, *Parti Nagy kiegészítette a relét az agyamban*. Interjú Závada Péterrel, Könyvesblog.hu 2012. április 30., [https://konyves.blog.hu/2012/04/30/zavada\\_peter\\_parti\\_nagy\\_kiegette\\_a\\_relet\\_az\\_agyamban](https://konyves.blog.hu/2012/04/30/zavada_peter_parti_nagy_kiegette_a_relet_az_agyamban).

kerülgetni őket, és nem lehet többé vakon követni őket [...] Meg kell, hogy történjen a kínos helycsere [...]”<sup>29</sup> Simon Márton *De semmi* című szövegével képviseltette magát. Számára Petri fontos előd – első kötetének nyitóverse, az *Előszazon* Petri *Utószazonára* reflektál, a *Fehér ing, drapp ruha* pedig a *Hogy elérjek a napsütötte sávogra* (alcíme: *Petri György emlékének, szeretettel*), s több másik versben is nyomon követhető a Petri-hatás (*Akit én halványkék, Kínai* stb.).

Meg kell említeni, hogy az *Előszazon* egy költői csoport, versblog is volt (huszonéves szerzők publikációs felülete, műhelye, például Pion István, Toroczky András, Szócs Petra, Simon Márton), amely elnevezés valószínűleg szintén a Petri-versre reflektál (s az első vers, amelyet feltöltöttek a blogra, Petrié volt). A már említett Puskin utca Petri-számának szerkesztői közül Deres Kornélia, Krusovszky Dénes és Szabó Marcell további néhány társukkal (Bajtai András, Dunajcsik Mátyás, Ijjas Tamás, Nemes Z. Márió, Pálffy András Gergely, Pollágh Péter, Sirokai Mátyás, Sopotnik Zoltán, s rövid ideig Simon Márton is) a Telep-csoport tagja volt, amely elnevezés szintén felidézheti Petrit („Egyedül a szem mutatja, / miből vagyunk. E félig víznemű / gömbbe ágyazott porózus telep / a test nyilvános anatómiája” – *A szerelmi költészet nehézségeiről*, részlet), bár eredetileg talán nem innen származik a név. Petri mindegyikükre hatott így vagy úgy – Bajtai például sokáig úgy vélte, hogy az idézett vers után nem érdemes a témában új darabokat írni. Az egyszerre blokkoló és hívogató határról Bajtai Sirokai Mátyással közös cikkében így ír: „Petri György költészete szűrős, mint a kaktusz, keserű, mint az Unicum és reszelős hangú, akár egy rozsdás fűrész. Hatása nehezen megkerülhető, figurája pedig méltán legendás.”<sup>30</sup>

A szintén Telepes Sopotnik Zoltán *Csakapetri* című verse *Az őszinteség közepe* kötetben jelent meg, a címadó vers mottója maga is egy Petri-citátum: „De miért ne lehetne más típusú lírát csinálni?”. A *Csakapetri* a kánonelváráson ironizál: „Reflektálni kell [...] ha már mindenáron kell, / akkor legyen a Petri, / úgyis nagyapámnak érzem, mióta elolvastam verseit” – Kulcsár-Szabó Zoltán verselemzésében ennek megfelelően Petri György unokájának nevezi Sopotnikot.<sup>31</sup>

29 KEMÉNY Lili, *Petriék temetése = „A vers vagyok”. Kedvencek temetője: Petri György*, Margó 2015. június 5., <https://www.youtube.com/watch?v=xO-qDHRyGhQ>.

30 SIROKAI Mátyás – BAJTAI András, *Őt felejthetetlen Petri-pillanat*, VS.hu 2013. december 22., <https://vs.hu/mind/osszes/ot-felejthetetlen-petri-pillanat-1222#s0>.

31 KULCSÁR-SZABÓ, I. m., 6.

Dunajcsik Máttyás *Imitatio Petri* című verse ironiával és humorral kezeli a leghíresebb Petri-vers tovább élésének lehetőségét: „Szokásos nyári délutánnak indult, / mint már három napja, akkor is a G-pontban / ittunk, ha jól emlékszem, gin-tonik akció volt”. Hasonlóan ironizál, látszólag eltartja magától ezt a hagyományt Pollágh Péter is: „Olyan nő kell, akivel lehet nyalni / sebet és más intim helyet [...] Akivel, ha akarom, / megbukhatok újra, / amennyiben pontot tenni az i-re / már megint nincs ínyemre. / Akivel könyéig lehetek / egy nyomorék konyha / hideg, őszi szószában” (*Újra új*).

A kétezres évek költőcsoportjai közül szinte mindre hatott Petri: a Telep, az Előszезon, a Körhinta Kör (Fehér Renátó és Kemény Lili ennek volt tagja) néhány szerzőjén túl megemlíthető az Új Hormon is. Az Új Hormonos Nagypál István *P.; Örökhétfő vagy valaki más*, illetve a *P. de soi; metaforák P. számára* című versei megidézik Petrit, kiemelve egy-egy emlékezetes költői kifejezést (*örökhétfő, tojástükör*). *A szörnyek barlangjának* egyik mottója is Petri („*Idő, a te időd. / A pusztulásé.*”). Szintén az Új Hormon versblog tagja volt Nagy Kata, aki így vallott Petriről: „14 évesen kaptam egy Petri-kötetet, és nagyon csodálkoztam, hogy tulajdonképpen így is lehet verset írni, ilyen szabadon. És akkor én is elkezdtem írni. Felszabadultam”.<sup>32</sup>

Az elmúlt öt év inkább abba az irányba mutat, hogy a legfiatalabb líra talán nem kötődik ennyire egyértelműen Petrihez, de azért a Gömbhalmaz (például Borda Réka), s főleg az *R25* több költője felsorolható. Az Áfra János által szerkesztett *R25 lírai antológiában* (alcíme: *A rendszerváltás után született generáció a magyar lírában*) újra felerősödik az alanyiség, a személyesség, az egyik szerző, Baranyai Gergely szerint „a közös pont bennük, hogy Petri Györgyöt a kötetben szereplők többsége szimbolikus alaknak tekinti, és valamennyire az ő alanyi fonalát akarják folytatni”.<sup>33</sup>

Számtalan Petri-allúziót, -intertextust, -mottót, -emlékezést vagy épp -megszólítást tartalmazó vers létezik a fentiekén túl is, álljon itt egy rövid lista, néhány eddig nem említett szerzővel: Pallag Zoltán (*Trabantos Petri*), Bózsik Péter (*Szóval powa*), Orbán János Dénes (*Hivatalnok-líra*), Tomaji Attila (*Valaki mondott valamit*), Király Levente (*Jób története*), Gyukics Gábor (*P. Gy-nek*), Gál Ferenc

32 DERES Kornélia, *Fem-X. Interjú Nagy Katával*, Irodalmi Centrifuga 2015. március 9., [https://centrifuga.blog.hu/2015/03/09/fem-x\\_nagy\\_kata\\_iii](https://centrifuga.blog.hu/2015/03/09/fem-x_nagy_kata_iii).

33 NAGY Evelin Noémi, *A megLÉKelt ContextUs*, Contextus.hu 2016. február 4., <https://contextus.hu/a-meglekkelt-contextus/>.

(*Ráolvasás*), Jassó Judit [„*Árnyak fürdője*” (Petri Gy.)], Korpa Tamás (*P. Gy. mester képe alá*), Vass Tibor (*Indulok Orchideásba*), Dékány Dávid (*Dolgok C-bez*), Csillik Kristóf (*Ami kimarad, Mondogatnivaló*). Meg kell említeni Petrivel kapcsolatban a már nem élő Orbán Ottót (*Petri György halálára*), továbbá az idősebb generációból Rakovszky Zsuzsát (*December*), Kántor Pétert (*Valami beszélgetésképe. P. Gy. költővel, nélkül*), Takács Zsuzsát (*Három vers Petri Györgynek*), Marno Jánost (*Mit köbhögök én itt neked? Változat egy Petri György-dalra*), *Az élet. Petri Györgynek, Kiürülten és kiürítve* – mottója: „*Ich habe genug*” / (PGy), Suhai Pált (*Kakasvágó P. Gy. egy fényképére*), Visky András (*Irgalom*), Balla Zsófiát (*Csöndfoltok*), Turczi Istvánt (*Bátyám, Sigerius. Petri, a posztmodell*), Sajó Lászlót (*P. Gy. beszélgetőfüzetéből*), Gömöri Györgyöt (*Régi glossza Petrihez*) vagy Nádasdy Ádámot (*Petri Györgyhöz*), bár utóbbi például elutasítja, nem érzelkel szellemi rokonságot: „*Ket-tőnk közt, látod, fényévnyi a táv: / nekem börtön a napsütötte sáv.*”

Néhány esetben a hatás kölcsönös és párbeszédképes volt, például Tandorival: Petri *T. D.-höz* címmel két verset is írt, s még ott van a *T. D.-nek* vagy a nemrég előkerült *Búcsúsorok Dezsőnek*; Tandori pedig Petrihez írta a *Gyagya rázatok Gy. számára* című költeményt. Várady Szabolccsal még közelebbi volt a viszony, évtizedes barátság kötötte össze őket (és Várady mint kritikus, szerkesztő is jelen volt/van a Petri-lírában), ekképp nyilatkozott róla egy interjúban Petri:

[A]ki személyesen és közvetlenül kedvet adott ahhoz, hogy elkezdjek újra verset írni, az Várady Szabolcs volt. Már egyetemisták voltunk, Szabolcs megmutatta néhány versét. Úgyhogy tulajdonképpen Várady Szabolcs-epigonként kezdtem, olyan verseket akartam írni, mint ő. Persze, aztán egészen mást csináltam, az első vers, amit úgy tekintettem, hogy na, most valamit megtaláltam, az érdekes módon egyáltalán nem emlékeztet a Szabolcs verseire. Ez az *Összeomlás* című vers volt.<sup>34</sup>

Várady Szabolcsnak szól Petri a *V. Sz.-hoz* (azaz Várady Szabolcs-hoz), illetve a *Szabolcs-hoz* című verse. Várady Petrinek *Válasz Petri verses levélre, P. Gy.*, valamint *Petris* címmel írt verseket, s az utólagosan megszólító *Petri sírjánál* is ide értendő („és mi mondható e gödör mellett,

34 PARTI NAGY Lajos, *Szállóigévé lenni, az a legjobb dolog. Interjú Petri Györggyel* = PETRI György, *Összegyűjtött interjúk*, szerk. RÉZ Pál – LAKATOS András – VÁRADY Szabolcs, Magvető, Bp., 2018, 265.

milyen szó mondható, / Látod, az enyém elakad, tőled jön kölcsönbe a szó.”). Legutóbbi, *De mennyire* (2019) című kötetében még mindig jelen van Petri: „Orbán Ottó fél éve nyughat / Petri már hét éve halott. / Ők megengedhetik maguknak. / Én ettől... hol vagyok? // Olyan élesen látszotok ti!” (*Költők, sírok*), „ne volnának / azok a helyek is, az engem szorítók, / ahova úgy ül le, hogy nem ül le, / Géza, aki jött volna májusban, / és Petri, aki jött volna decemberben.” (*Köszöntő helyett magánjelleg*).

Petri tehát a kortárs magyar lírában költőtárs, (tékozló)<sup>35</sup> apa, nagypapa: megágyazója a mai közérzeti-politikai költészetnek, újraértelmezője a szerelmi lírának (a szerelem profanítása, antiretorikusság), továbbá kultikus ivó-dohányzó-filozofáló költőfigurája (önpusztítás, pokoljárás) a múlt század végi irodalomnak. A kortársak és az utókor versei is tehát elsősorban e három pólus körül gravitálnak, sőt némely szerző a tematikánál mélyebbre is jut, átvéve, továbbdolgozva a Petri-féle alanyiságot, antiesztétizmust, depoetikusságot, nyelvi radikalizmust, metapoétikusságot és a líra mindenkori egzisztenciális tétjének szem előtt tartását. Ennek a rövid összefoglalónak a névsorolvasását végigkövetve belátható, hogy a *Paradise lost* félelme (Petri utolsó kötetének verse) nem következett be: „Ahogy itt elvesztem bókászom / az unokapokolban, / elkárhozott nagypapa, én, / mintha egy elvárásolt / kastély tükörfolyosóin, [...] kiszáradok majd, / mint egy denevér. // Semmi sem / emlékeztet majd / arra, hogy voltam.”

35 MAJOR Anita, *A tékozló apáról*, Magyar Nemzet 2019. március 8., <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/a-tekozlo-aparol-5043353/>.